

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

POZIV PREDSEDNICE REPUBLIKE SLOVENIJE NATAŠE PIRC MUSAR ZA PODROBNO, POŠTENO IN NEPRISTRANSKO OBVEŠČANJE O GRADNJI JEK 2

Spoštovani,

Za začetek naj ponovim: sem podpornica jedrske energije. Podpiram namero poslank in poslancev, da predvidoma že v tem mesecu v Državnem zboru sprejmejo resolucijo o miroljubni rabi jedrske energije. Podpiram načelni referendum o opredelitvi glede jedrske prihodnosti države in posebej o izgradnji nove jedrske elektrarne, ki naj bi bil organiziran čez slabe pol leta. Oglašam pa se zato, ker gre za daleč največjo investicijo v zgodovini Slovenije in ker menim, da o njej državljanke in državljani premalo vemo – kar ni prav.

O projektu takih razsežnosti mora biti javnost podrobno, pošteno in nepristransko obveščana. Prav vsak med nami mora biti dobro seznanjen z usmeritvami oziroma alternativami naše energetske in posebej jedrske prihodnosti. Zato se mora razprava preseliti med ljudi, ven iz Državnega zbora in strokovnih krogov. Ljudje so tisti, ki so in bodo živeli s pametnimi in napačnimi odločitvami politike. Prav zato, kot predsednica države, ki so jo izvolili ljudje na neposrednih volitvah, aktualni politiki, desni, levi in sredinski, postavljam **vsaj pet vprašanj**, na katera mora javnost dobiti odgovore. V nadaljnjih **treh točkah** predlagam tudi, kako si politika lahko pridobi zaupanje javnosti, s tem, da k projektu pristopi transparentno, vključujoče, brez skrivanja pomembnih informacij.

Prvič. Predsednik vlade je povedal, da bomo volivci o JEK 2 na referendumu najverjetneje odločali dvakrat. Najprej zato, da damo politiki načelno usmeritev, ali naj prihodnje energetske potrebe sploh rešuje z jedrsko energijo. In potem še enkrat – to, mimogrede, predvideva koalicijska pogodba - zato, da se lahko informirano odločimo o naložbi in njeni obliki, ko bo na voljo več podatkov. *Šele takrat torej, ko bomo vedeli več, se bomo lahko dokončno odločili, ali podpiramo projekt izgradnje JEK 2.*

Če torej načelni referendum o podpori jedrski energiji imamo na vidiku, se sprašujem, kje je obljuba za informirani referendum o konkretni investiciji? Zakaj koalicija ne izpolnjuje lastnih zavez? Zakaj si politika drugega, odločilnega, investicijskega referenduma, ne želi? Pogosto slišim odgovor, češ da javnost ni dovolj strokovno usposobljena za presojo o tako kompleksnih zadevah. Vedno znova poudarjam, tako politikom, kot stroki: *ne podcenjujte javnosti in njenih preferenc* o tem, kam naj se javni denar namenja in kaj lahko zanj dobimo.

Drugič. Kdo bo financiral izgradnjo nove jedrske elektrarne? Javnost mora izvedeti za določene informacije, o katerih premalo govorimo. Naj jih naštejemo nekaj.

Realne ocene so, da bo sama izgradnja elektrarne stala okoli 16 milijard evrov. Primeri iz tujine kažejo, da se stroški izgradnje lahko med samo gradnjo povečajo tudi za več milijard evrov. Smo prepričani, da zmoremo obvladovati ta finančna tveganja? Če da, kako? Ali si torej novo jedrsko elektrarno sploh lahko privoščimo; ali ni za nas in naše potrebe preprosto – predraga? Na tako vprašanje z načelnim referendumom ne moremo odgovoriti. Tudi zaradi tega potrebujemo še en referendum. Takrat, ko bomo o projektu vedeli več, bistveno več, kot vemo danes, ali bomo vedeli do novembra.

Poleg stroškov izgradnje samega objekta bodo zagotovo potrebne tudi druge nujne, a posredne investicije. Katere, in kakšne so projekcije stroškov zanje? Denimo, unikatna prilagoditev izvedbe zaradi potresnega območja bo verjetno terjala dodatno financiranje – imamo odgovor na vprašanje, na koliko so ocenjena ta dodatna sredstva?

Tretjič. Kakšna bo cena električne energije v Sloveniji, če zgradimo novo jedrsko elektrarno? Kdo zagotavlja, da bo cena elektrike vseskozi taka, da jo bodo prenesle denarnice potrošnikov in gospodarstva? Kaj bomo naredili, če bo ceneje elektriko uvažati, investicija pa se bo izkazala kot nasedla naložba? Spomin na TEŠ-6 je svež in država za svoje napačne odločitve plačuje še danes.

Za volivke in volivce referendum torej ni zgolj vprašanje, jedrska elektrarna da ali ne. Tak projekt terja mnogo bolj poglobljeno razpravo, danes pa imamo bistveno več vprašanj kot odgovorov. Zato pričakujem vključujoč, neodvisen, transparenten, z referencami preverljiv mednarodni preizkus ekonomskih kazalcev take naložbe, njenih prednosti in slabosti.

Četrtič. Kakšna je v resnici vizija energetske preskrbe v Sloveniji – kaj je energetska alternativa JEK-2 in ali smo jo že resno analizirali? Pravzaprav bi moralo biti prvo vprašanje, ki bi si ga *odgovorna* politika glede na astronomski strošek nove jedrske elektrarne morala zastaviti, naslednje: *ali Slovenija lahko preživi brez jedrske energije?* Pod kakšnimi pogoji? Takšne odgovore bi morali poiskati z resnimi strokovnimi študijami. Zato se ne smemo pogovarjati v jeziku 'jedska energija nad vsem'.

Petič. Se zavedamo, da bo referendumska odločitev za dolgoročno rabo jedrske energije potekala ob dejstvu, da še nismo rešili vprašanja radioaktivnih odpadkov iz obstoječe jedrske elektrarne? Res je, da bomo letos začeli z gradnjo odlagališča za nizko in srednje radioaktivne odpadke iz NEK1, a le za slovensko polovico. Po drugi strani Slovenija še nima trajne rešitve za izrabljeno jedrsko gorivo in visoko-radioaktivne odpadke.

Če naj se javnost izreče o gradnji nove jedrske elektrarne, potem je ta javnost upravičena do jasnega odgovora: kdaj bo država ta problem rešila, kako, kakšna finančna sredstva bodo potrebna in kdo bo to financiral?

Vse to niso vprašanja za strokovne ožje kroge. To so vprašanja za javnost, ki iz svojih žepov plačuje tako za velike projekte kot za velike napake politikov. Zato politiki in javnosti podajam **tri predloge**, ki bodo razpravo o energetske prihodnosti Slovenije in vlogi jedrske energije naredili vključujočo, odprto, pošteno, iskreno in transparentno.

Prvič. Državni zbor mora dodelati besedilo Resolucije o dolgoročni miroljubni rabi jedrske energije. V obstoječi različici namreč ni jasno opredeljene obveznosti vlade – katerekoli vlade – da po opravljenem referendumu glede načelne opredelitve o rabi jedrske energije pripravi elaborat o projektu, o katerem bodo, ko bo dokončan, državljani na referendumu odločali še enkrat.

Drugič. Zato, ker je drugi referendum nujen, predlagatelje referendumu pozivam k ponovnem premisleku o spremembi referendumskega vprašanja in sicer tako, kot predlagajo Mladi za podnebno pravičnost. Na prvem referendumu bi se državljani odločali o konkretnem vprašanju: ali dati tej in naslednji vladi mandat za pripravo projekta ali ne. Če bo referendum uspešen in vse ustrezne priprave izvedene, bodo rezultati priprav deležni ponovne in dokončne presoje volivk in volivcev o tem, ali podpiramo obliko projektne izvedbe kot bo predstavljena čez leta.

Tako zastavljeno vprašanje je pošteno do vseh. Vse, kar pričakujem od predlagateljev referendumu, je, da dajo zgled dobrih gospodarjev, od javnosti pa, da na primeren način – torej referendumsko – oceni, kako gospodarni so v resnici pobudniki. Zagotovo bo priprava projektne dokumentacije stala veliko – ocene so od 70 pa tja do 100 milijonov evrov. Toda če javnost JEK 2 na drugem referendumu ne bo dala zelene luči – kaj je 100 milijonov evrov priprave dokumentacije s 16 milijardami, ali celo več, če v tem trenutku sploh ne vemo in ne znamo kredibilno napovedati višine vseh stroškov za izgradnjo elektrarne?

Tretjič. V Sloveniji je treba zagotoviti najširšo, vključujočo in demokratično razpravo o energetski prihodnosti Slovenije in v okviru te o morebitni izgradnji nove jedrske elektrarne. V tej razpravi mora biti medijski prostor vsak dan, tja do referendumov, pozoren na raznolikost mnenj in v vseh kredibilnih medijih enakomerno razporejen. Posameznim skupinam zagovornikov, tudi če so finančno bistveno močnejše od ostalih, je treba preprečiti, da svojo premoč zlorablajo v medijskem prostoru.

Zato mi dovolite, za konec, še **sporočilo, ki ga želim javno posredovati poslankam in poslancem v Državnem zboru Republike Slovenije.**

Odgovor na vprašanje, ali podpirate in si resnično želite transparentne, iskrene in poštene razprave, lahko poslanke in poslanci svojim volivkam in volivcem posredujete že ta mesec. To lahko storite z dopolnjeno resolucijo, *v kateri bo jasno zapisana zaveza za izvedbo drugega, investicijskega referendumov za izgradnjo nove jedrske elektrarne.* To boste storili tudi s predlogom in sprejetjem drugačnega referendumskega vprašanja, ki bo odražal tisto, kar je najbolj pomembno. Da odgovorno odločamo o prihodnosti svojih družin, njihovih otrok, generacij, ki prihajajo za njimi. Da odločamo o nas in naših zanamcih, ki bodo z odločitvijo glede naše energetske in predvsem jedrske prihodnosti morali znati živeti in jo tudi plačevati. *Naj vas k premisleku o tem, ali je treba dopolniti resolucijo in spremeniti referendumsko vprašanje, spomnim na razliko med politikom in državnikom. Politik dela za naslednje volitve, državnik pa za prihodnje generacije.* Pozivam vas, da v procesu sprejemanja tako težke in zgodovinske odločitve ravnate državniško.